

СЕМЕЙСТВОТО В СВЕТЛИНАТА НА БИБЛИЯТА

Беседа за семинар на СЕБЦ и мисията *Ком овър ен хелп*; Банкя 1-3 юли 2010
 П-р Данаил ИГНАТОВ

1. ПРОИЗХОДЪТ НА СЕМЕЙСТВОТО
2. ХАРАКТЕРЪТ И СТРОЕЖЪТ НА СЕМЕЙСТВОТО
 - 2.1. Семейството като участник в отношенията на Завет с Бога
 - 2.2. Семейството и Божието триединство
 - 2.3. Семейството, Христос и Църквата
3. РОЛИТЕ И ФУНКЦИИТЕ НА СЕМЕЙСТВОТО
 - 3.1. Семейството като основополагащ елемент на обществото
 - 3.2. Семейството като политическа единица
 - 3.3. Семейството като икономическа единица
 - 3.4. Семейството като възпитателен и културно-образователен организъм
 - 3.5. Семейството като духовна институция
4. ИЗКУПЛЕНИЕТО НА ЧОВЕКА, ИЗКУПЛЕНИЕТО НА СЕМЕЙСТВОТО

Ползвана литература:

- АДАМС Джей, Брак, развод и повторен брак според Библията. София, Динамик консулт, 2003, 149 с.*
- ВИЛЦ Харм, Семейството по Божия план, 1996, 108с.*
- МАКДАУЪЛ Джош и Хостетлър Боб, Убийци на любов, София, Нов човек, 2007, 150 с.*
- РОБЪРТСЪН О. Палмър, Христос в заветите. София, Динамик консулт, 2004, 350 с.*
- BERTHOUD Jean-Marc, Le Rôle de la Famille dans le Christianisme, Lausanne, AVPC, 2000, 23 с.*
- BERTHOUD Jean-Marc, La famille et ses adversaires dans une perspective théologique. Lausanne, L'Age de l'homme, AVPC, 2006, 32с.*
- УИЛСЪН Дъглас, Реформиране на брака, София, Динамик консулт, 1999г, 144 с.*
- УИТ Ед, Живот в любов за всяка брачна двойка. София, Нов човек, 1992, 238с.*

1. ПРОИЗХОДЪТ НА СЕМЕЙСТВОТО

Противно на голяма част от съвременната мисъл и учение бракът не е човешко изобретение. Той не е измислен от човека някъде в хода на човешката история като удобен начин на разпределение на отговорностите във връзка с децата и т. н. Напротив, Бог казва, че сам Той установява, въвежда и замисля брака в началото на човешката история (Бит, 2 и 3 гл)¹. Свещеното Писание ни казва, че семейството, както и самият човек, земята, растенията, животните, звездите и светлината, е творение на Бога. То е част от основните елементи на Творението, които са създадени от начало и не може да бъде разрушено до като то съществува в този си вид. Всички хора, вярващи или невярващи, принадлежащи на различни религии, не могат да се измъкнат от тази Божествена рамка установена в творческия план на Бога, както не могат да спрат да дишат, да спрат кръвоносната си система или да храносмилат, освен ако не прибегнат към самоубийство.

По своят произход и природа семейството предхожда две други големи институции установени от Бога : Църквата и Държавата. За това, то може да се разглежда като домашна църква и като малка държава. Богослуженията които се извършват в семейна среда и спазването на праведно съжителство според Божия закон са конкретен израз на това положение. Освен това семейството осъществява първоначалното обучение на децата на добродетели и на познание на Бога. Така семейството има юридически, конституционен, икономически, възпитателен и политически характер. Над всичко това семейството има духовен характер и цели.

2. ХАРАКТЕРЪТ И СТРОЕЖЪТ НА СЕМЕЙСТВОТО

От библейска гледна точка семейството е институция с висока степен на организация. Мъжът и жената са създадени по образ и подобие Божие. Поради грехопадението, те са еднакво грешни пред Бога, обект на Неговото отхвърляне и присъда, както и обект на Неговата спасителна благодат.

2.1. Семейството като участник в отношенията на Завет с Бога

В Божието слово можем да проследим многобройни примери на редуване на индивидуална с колективна отговорност, както и отражението на благословения, които се предават от един член на семейството върху цялото семейство, неговите потомци, а от там и в по-широк социален обхват: род, племе, народ, а при определени условия и цялото видимо творение. В началото, когато Бог създава мъжът и жената Той се обръща и към двамата като ги благославя с думи, които редица богослови определят като Първи завет :

- Плодете се и се размножавайте, напълнете земята и я покорете, бъдете господари над морските риби, над въздушните птици и над всяко живо същество, което се движи по земята (Бит1:28).

Думата „завет” се споменава за пръв път в книгата Битие, когато Бог говори на Ной след спасяването на него и семейството му от Потопа. Праведникът Ной

¹ АДАМС Джей, Брак, развод и повторен брак според Библията, с.26

става причина да се спаси не само той но и семейството му от гибел. Бог се обръща към цялата фамилия:

- *Вижте, Аз поставям завета Си с вас и с потомството ви след вас; и с всичко живо, което е с вас...*(Бит 9:9, 11-17)

Човечеството и представителите на животинския свят добиват нова възможност за живот чрез завета на Бога с Ной и неговото семейство.

В срещите на Бога с Авраам, когато Бог обявява своите заветни отношения с него въз основа на Своя суверен избор, очевидно те имат отражение на първо място върху неговото семейство, върху неговото потомство, но в по разширен план и „множество народи”(Бит17:4-7).

Когато Исус среща бирникът Закхей и последният прави своята изповед на покаяние, Исус веднага обявява благодатните последици на неговото спасение върху целия дом: *Днес стана спасение на този дом...*(Лк19:9а) . Цялото семейство се включва в условия на благодат, които са отредени за вярващия „и неговото потомство”. Не случайно Исус споменава тук и името на Авраам, на който е предаден Завета на вярата:

- *... и този е Авраамов син.*(19:9б)

Основата на брака е заветна. Връзката на Бога и хората чрез Христос е заветна-Новият завет- и браковете между хората са образ на тази истина.²

2.2 Семейството и Божието триединство.

Трябва да се подчертае, че цялото творение отразява мъдростта и могъществото на Бога. Разнообразието в единството, които характеризират всички създания на Бога и всички аспекти на Неговото творение е присъщо на човешката мисъл. Защото Богът на Библията, е едновременно Една личност и Три божествени Лица (Ипостаси); без смесване, без промяна, нито отделени, нито разделени, ако искаме да използваме определенията на първите Вселенски събори.

Ранните християнски мислители са отделили много място в техните трудове за да опишат съществуването на Светата Троица като семейство обединено от пламенна любов: Отец е Отец на Единородния Божий Син. Същевременно Отец е Дух от Когото произлиза Святия Дух. Отец люби Сина чрез Святия Дух.

Има различни опити в християнската литература, които се опитват да открият приликите на човека с това Триединство. Някои търсят тази прилика в разделянето на тяло, душа и дух, макар че това разделение не може да се абсолютизира. (Зрялото богословско разбиране, според мен, застъпва двуделния модел на човека – тяло и душа - в чиято душа има или няма жив дух). Други търсят триединството в самата триделност на душата на човека като ум, воля и чувства. Колкото и да са спорни тези опити за приближения между природата на Бога и тази на човека, трябва да отбележим, че в самата Библия има много изрази, които използват т.н антропоморфизми и те са част от Откровението. Така непознаваемия Бог е допуснал да се приближим мислено до Него.

В тази връзка можем да посочим забележителното изказване на апостол Павел:

² Пак там

-За това прекланяма коленете си пред Отца на нашия Господ Исус Христос от Когото носи името си всеки род на небесата и на земята; ... (Еф 3:14-15).

Думата *патрия* (- семейство, в широк смисъл), употребена в оригинала, позволява да преведем изречението и така : "...от Когото носи името си всяко семейство на небесата и на земята". Това ни дава основания да твърдим, че институцията на човешкото семейство „носи името си” или произлиза от образа на Триединното семейство у Бога.

В тази връзка трябва да направим извода, че „така както Бог Отец и Синът се обичат чрез мощта на Святия Дух и както Небесният Отец обича Своите земни чада, така също земните бащи трябва да обичат своите деца, в духа на семейната любов³.

Именно защото християнското семейство трябва да отразява превъзвишените взаимоотношения у Светата Троица, трябва да напомним, че макар и да са равни по слава, между трите Лица съществува йерархия, а ранните християнски мислители са говорили не без основание за МОНАРХИЯ у Бога. Бог Син и Бог Святы Дух имат същата воля и цел на действия, каквито има и определя Бог Отец. Бог Отец е Този, който представлява върховния суверенитет на Бога. Бог Син и Бог Святы Дух макар, че имат собствен начин на съществуване, проявление и представителност изпълняват волята на Бог Отец.

Така и във семейството трябва да е ясно, че бащата е глава на семейството и отговаря за главните цели и начини на действия в него. Когато виждаме в много случаи, че жената взема ръководната роля това означава, че мъжът е изневерил на собственото си призвание и това е почти сигурен белег на някакъв скрит неизповядан грях пред съпругата или пред Бога или пред двамата. Разбира се, причината за такива, бихме ги нарекли „обратни”, взаимоотношения могат да се дължат на сбъркано, лошо възпитание в ранните години.

Същевременно, съвършено ясно е от библейска гледна точка, че правилното приложение на йерархия в семейството не търпи готованщината, егоизма и деспотизма, които също се наблюдават в редица християнски семейства от страна на някои „святи братя”.

Освен това, можем да напомним че в християнското семейство децата заемат също достойно място и дори е добре да се учат да участват в обсъждането на общи за семейството проблеми. Но това изключва приоритетното положение, което им се дава в някои семейства и противоречи на библейския дух.

2.3. Семейството, Христос и църквата

Идеята за сходство между триединството на Бога и единството в семейството съставено от съпруг, съпруга и деца принадлежи на различни автори на християнската литература през вековете. Но в библейските текстове не на едно място се прави паралел между отношенията на Бога със Своя избран народ и отношенията между мъжът и жената. Земните брачни отношения са установени от самия Бог като привилегирован образ на Своите заветни отношения с Църквата.

³ BERTHOUD Jean-Marc, *La famille et ses adversaires dans une perspective théologique*. цитира Херман Доеверд: DOOYEVEERD Herman, *A New Critique of Theoretical thought*, Presbyterian and Reformed, Nutley, 1969, Vol III p.269

В Стария Завет се възхвалява отношението между Израел като девица или вярна жена и нейния божествен съпруг – Господ. Има и противоположни случаи на присъди и отхвърляне на Израел, като невярна жена, като проститутка. Можем да си спомним за драстичните, стигащи до натурализъм, пророчества на Осия и на други пророци. И даже и при такива случаи на крещящи изневери Бог е пак готов да прости и да забрави и да възстанови предишното си отношение, „заради името Си“:

- *Наистина те възлюбих с вечна любов; затова продължих да показвам милост към тебе.*

Пак ще те съградя, девица Израилева, пак ще се украсиш с тъпанчетата си и ще възлизаи в хората на тези, които се веселят (Ер 31:3-4)

Можем да кажем, че в такава перспектива мъжът и жената изпълняват под погледа на цялото Творение, на подиума на Вселената една „литургия от космически порядък, където се виждат както тяхната вяност така и тяхната невяност...”⁴

Така можем по-добре да разберем защо думата *yada-познавам* на еврейски се използва едновременно за да изрази познанието на Бога и актът, чрез който мъжът познава по плът жена си. В тази светлина можем по-добре да схванем увещанието в Посланието към Евреите, което има не само морален но и духовен характер:

- *Женитбата нека да бъде на почит у всички и леглото- неосквернено, защото Бог ще съди блудниците и прелюбодейците (Ев 13:4)*

В Новия завет този паралел е още по-силно подчертан с отношенията между Христос и Църквата. Апостол Павел ни учи, „че трябва съвсем целенасочено да разглеждаме своя брак като образ на главната женитба- женитбата между Христос и Неговата църква”⁵ А тази „женитба”, както знаем е установена с Новия Завет в кръвта на Непорочния агнец, Господ Исус:

- *Както църквата се подчинява на Христос, така и жените нека се подчиняват във всичко на своите мъже.(Еф5:24)*
- *Мъже, обичайте жените си, както и Христос възлюби Църквата и предаде Себе Си за нея.(Еф5:25)*

В християнското семейство отношенията имат известен АРИСТОКРАТИЧЕН характер и стил⁶. В сватбените ритуали на Източно - православната църква, неизменно присъства символа на коронацията на съпруга и съпругата. Това не е лишено от смисъл. Ако в перспективата на Божието слово съпругът се овластява като принц или цар, то съпругата е овластена като принцеса или царица. Макар и в подчинено положение, съпругата трябва да участва в управлението на дома по достоен и уважаван от всички начин. В подкрепа на това можем да посочим примера на семейството на Авраам и Сара (Принцеса), примера на добродетелната съпруга от Притчи или типологичния образ на Възлюбената, дъщеря на княз, от Песен на Песните.

3. РОЛИТЕ И ФУНКЦИИТЕ НА СЕМЕЙСТВОТО

⁴ BERTHOUD Jean-Marc, *La famille et ses adversaires dans une perspective théologique*, с.11

⁵ УИЛСЪН Дъглас, *Реформиране на брака*, с. 12

⁶ Виж BERTHOUD Jean-Marc, *Le rôle de la Famille dans le Christianisme*, с.9

3.1. Семейството като основополагащ елемент на обществото

Изследването на библейските текстове ни води до извода, че семейството е основата на всички други социални институции. Бог най-напред създава Адам, след това създава Ева от Адам, след това те създават деца. Семейството, по този начин, се вписва в това, което Жан Калвин и други реформатори наричат *ordo naturalis* – природен, естествен ред. (Изненадващо за някои, класическото протестантско богословие говори за „естествен ред”, но за естествен ред установен от Бога.). Естественият ред обхваща всички установени от Бога обществени учреждения.

С разчленяването на обществото много дейности, които в миналото са се извършвали в или чрез семейството са били предадени на специализирани обществени учреждения извън семейството като държавно управление, съд, училище, търговски предприятия и т.н. Независимо от това, че в настояще време те са придобили абсолютно независимо съществуване от това на семейството ние имаме основания да настояваме, че те трябва да останат във фокуса на неговите интересите и контрол. Едно нещо е да делегираш права за изпълнение на специфични функции на специализирани организации, друго е да ги оставиш да действат без връзка със *семеиния съвет* от който са произлезли. Това, което се наблюдава в съвременното секуларизирано общество на пренебрегване ролята на семейството във „високите етажи” на обществена дейност е отклонение от естествения ред установен от Бога. С намаляване на обществената роля на семейството, с освобождаването на неговите членове от отговорности към обществото чрез семейството, те се превръщат в индивиди зависими изцяло от бюрократичните структури на съвременното бездушно светско управление.

3.2. Семейството като политическа единица

От библейска гледна точка думата управление не се прехвърля автоматично на понятието държавно управление. Хората трябва да се научат да се управляват сами, да управляват дом, а след това да управляват другите. Не случайно в корена на думи като икономика и екология стои гръцката дума *ойкос* – дом. Трябва да разбираме, че в началото на човешката история семейството на Адам и Ева представлява първата политическа организация, в която за съжаление твърде бързо настъпват конфликти и братоубийство. Но това не отменя управленческата функция на семейството. А Каин със семейството си основава град (на гръцки-*полис*) и става първият градоначалник.

Семейството има, може да се каже, *президентска структура*, представлявана от бащата. Бащата и майката в споделено и разпределено йерархически управление определят правилата по които ще се урежда живота на семейството. Те ще изпълнят успешно тази роля, ако тези правила се подчиняват на върховните директиви на Божия закон, на Божието слово. В този аспект, бащата и майката изпълняват законотворческа и законодателна роля.

В известни моменти бащата и майката изпълняват ролята на силови структури – на *полиция*, когато се налага да се дисциплинират и накажат децата.

„Който жали пръчката, мрази сина си”,

„Да не ти се свиди да наказваш детето ...ти като го биеш с пръчката, ще избавиш душата му от ада.” (Пр 23:13).

Наказанията разбира се могат да бъдат и други, но в един християнски дом те трябва да се прилагат сериозно и обосновано. Трябва да се обясни смисъла им на детето. И трябва да се приложат с авторитет, спокойно, без сянка на жестокост.

Семейството има и функции на отбрана и опазване на семейната тайна срещу чужди посегателства и намеса във вътрешните работи. Това се отнася дори и по отношение на родителите на мъжа и жената. Който умаловажава стойността на семейния суверенитет излага на риск целостта на семейството.

-За това ще остави човек баща си и майка си и ще се привърже към жена си (Бит 2:24)

Семейството, като „политически” микрокосмос, не живее изолирано от управленческите, правните и други обществени институции. Не живее изолирано от политическата система на Държавата и трябва да участва ангажирано в нея. Това важи с особена сила за християните, ако те искат да оказват възпиращо влияние върху някои разрушителни тенденции, които се проявяват в обществото по отношението на семейството.

3.3. Семейството като икономическа единица

Библейското виждане относно семейството включва и високата степен на икономическа автономност. Семейството е планирано като независим икономически организъм.

Всички членове на семейството имат важна, но диференцирана роля в него. Бащата носи основната отговорност за осигуряване на материалните нужди. В това той се подкрепя по много разнообразни начини от своята съпруга. Мисля, че жените в нашата страна “са ваксинирани” срещу феминистични претенции защото се наситиха от пълната еманципация в трудово-правните отношения и в отминалото социалистическо общество и в сегашно време. За съжаление и днес в някои семейства, и то особено на църковни служители, по-големия дял от приходи се пада на съпругите. Но това не е нормално. Защото дори в икономически план раждането, отглеждането и правилното възпитание на деца осигурява бъдещия просперитет на семейството и на обществото.

3.4. Семейството като възпитателен и културно-образователен организъм

У нас, както и в Западна Европа, обичайното мислене за отговорността по образованието се предава от родителите на училището. Но ако обърнем внимание на библейската позиция, ще открием, че родителите не могат да изоставят своите отговорности в тази сфера. Когато те делегират права на училището, трябва да са информирани как в него се поднасят знанията и могат да играят корегиреща роля. Не са вече изключения случаите в които родители-християни се включват в училищните настоятелства.

Разбира се, развитието на мрежа от частни християнски училища би било от голяма полза, но съзнаваме, че на настоящия етап у нас икономически те могат да се издържат от твърде тесен кръг от семейства.

Този проблем не изчерпва възпитателната и културно-образователната функция на християнското семейство. Колко важно е родителите да отделят време за помощ в училищните задължения, насочване на научните и културни интереси на децата, да ходят с тях на кино и концерти, да упражняват контрол на това, на което децата играят или гледат по телевизия и интернет.

Разбира се, родителите трябва да развиват собствените си културни интереси, за да дават добър пример.

3.5. Семейството като духовна институция

Вече споменахме, че семейството е началото на Църквата и продължава да играе роля на църква в домашни условия. Във всички християнски вероизповедания на семейството се гледа като на духовна институция с авторитета на *заветни отношения* – тези между мъжа и жената и тези между двоицата и Бога. Ние протестантите не приемаме церемонията на венчанието като тайнство, но разбираме, че съюзът между мъжа и жената има дълбок свещен духовен смисъл.

С настъпването на хуманизма и секуларизма на семейството не се гледа като произведение на Бога и на Неговите заветни изисквания, а на социална единица сглобена от брачен договор. Виждането за семейството като устойчива форма в Сътворението е изоставено в полза на господстващия индивидуализъм.

Поддържането на семейните форми на богослужения са необходими и изграждат правилни взаимоотношения с Бога и правилни взаимоотношения между членовете на семейството в библейска светлина. Те могат да бъдат най-разнообрази, не трябва да копират клишета, а да отговарят на искрени мотиви за търсене връзка с Бога.

От опита, който имаме можем да открием две противоположни неправилни схващания или практики. Едното абсолютизира дейността на църквата в рамките на църковната сграда и се отнася с резерви и подозрителност към домашни събирания, изучаване на библията и общуване на групи от църквата в домашни условия. Другото схващане пренебрегва живота на цялата общност на църквата и се уединява в някакви „по-святи” събирания по домове.

Тези разбирания могат, и в единия и в другия случай, да въведат децата в неправилно отношение към Църквата.

4. ИЗКУПЛЕНИЕТО НА ЧОВЕКА, ИЗКУПЛЕНИЕТО НА СЕМЕЙСТВОТО

Установеният Завет на Бога с нашите прародители Адам и Ева е бил разрушен от тяхното непокорство, от тяхното желание да определят сами моралните норми на поведение и от липса на покаяние когато са били изобличени. Но Бог в своята милост и безгранична любов е започнал да прилага своя план за възстановяване на Своя завет с човека. Този план минава по дългия исторически път на изобличения за грях, на поправителни действия; минава през пречистващия всемирен потоп, през установяването на Завет на вяра са Авраам и неговото потомство, даването на Закона чрез Мойсей, преминаването през пустинята по пътя към Ханаан, пророчески предупреждения, Вавилонския плен.

В този период виждаме, че семействата било на патриарси, било на водачи или на обикновени членове на Божия народ понасят по различен начин последствията на греховното естество.

Полигамията не е забранена изрично но и патриарси и царе понасят неблагоприятните и последствия.

Самозабравата и необузданите плътските страсти на Самсон го довеждат до гибел.

Цели семейства са унищожени от Божия гняв предизвикан от бунта на главите на тези семейства.

Сключването на бракове с чуждоземни езичници води до духовно прелюбодейство, изневяра към Израеливия Бог и има в различни случаи също гибелни последици.

Чрез Закона и пророците Бог изисква уважение към родителите и вярност към „жената на младостта“.

Прелюбодейството, хомосексуализмът и всички форми на сексуални извращения се наказват със смърт.

Същевременно Божията милост и благодат в заветните обещания се проявява с много по-голяма сила към избран остатък от Адамовото потомство а по-късно, към Аврамовото потомство - през всички поколения.

Венецът на спасителния божий план за възстановяване на Заветните отношения и съвършена близост с човека се поставя с идването на Човешкия син – Господ Исус Христос. С неговото въплъщение, живот, кръстна смърт и възкресение се изпълняват всички обективни изисквания на Божията святост за изкупление и спасение на човека.

С това се изпълняват и условията за поставяне началото на Новото творение. Възстановява се основата на нови заветните отношения на Бога с нов тип изкупено християнско семейство. Основата е Христовата любов и подражанието на Христа.

- *И ходете в любов, както и Христос ви възлюби и предаде Себе Си за нас принос и жертва на Бога за благоуханна миризма (Еф5:2)*
